

NHOs Kompetansebarometer: Temanotat nr. 7 /2015

Espen Solberg og Pål Børing

NHO-bedrifter har stor tro på samarbeid om høyere utdanning

Tall fra NHOs kompetansebarometer 2015 viser at mer enn 8 av 10 NHO-bedrifter mener at undervisningen vil bli forbedret med mer næringslivskontakt. Dette gjelder på tvers av landsforeninger og bedriftsstørrelse. Videre ser vi at NHO-bedriftene generelt er tilfreds med bachelorkandidatenes jobb kvalifikasjoner.

Når en økende andel av befolkningen gjennomfører høyere utdanning, blir det økt oppmerksomhet om utdanningens relevans for arbeidslivet. Det er også mye som tyder på at relasjonen mellom næringslivet og utdanningssystemet er i ferd med å bli mer dynamisk og gjensidig. Vi ser en rekke eksempler på at bedrifter og bedriftsklynger bidrar til å finansiere og utforme utdanningstilbud som de ser et særskilt behov for. Motsatt er det flere utdanningsinstitusjoner inngår samarbeid med bedrifter om etter- og videreutdanningstilbud, bruk av gjesteforelesere fra næringslivet og praksisplasser for studenter. Fra politisk hold er det også økende interesse for å legge bedre til rette for denne typen samarbeid.

Mer uformelt enn formelt samarbeid

Ser vi på tall for økonomiske transaksjoner, er det imidlertid lite som tyder på at samarbeid mellom høyere utdanningsinstitusjoner og næringsliv er særlig omfattende. Rundt regnet 7-8 prosent av norske innovasjonsaktive bedrifter regner universiteter og høyskoler som viktige samarbeidspartnere, og ca. 5 prosent av innkjøpt FoU i norske bedrifter kommer fra UoH-sektoren (SSB 2013). I 2014 utgjorde bidrags- og oppdragsinntekter fra næringslivet kun 1,5 prosent av universitetenes og høyskolenes samlede driftsinntekter, en nedgang fra 2,3 prosent i 2010 (Kunnskapsdepartementet, 2015).

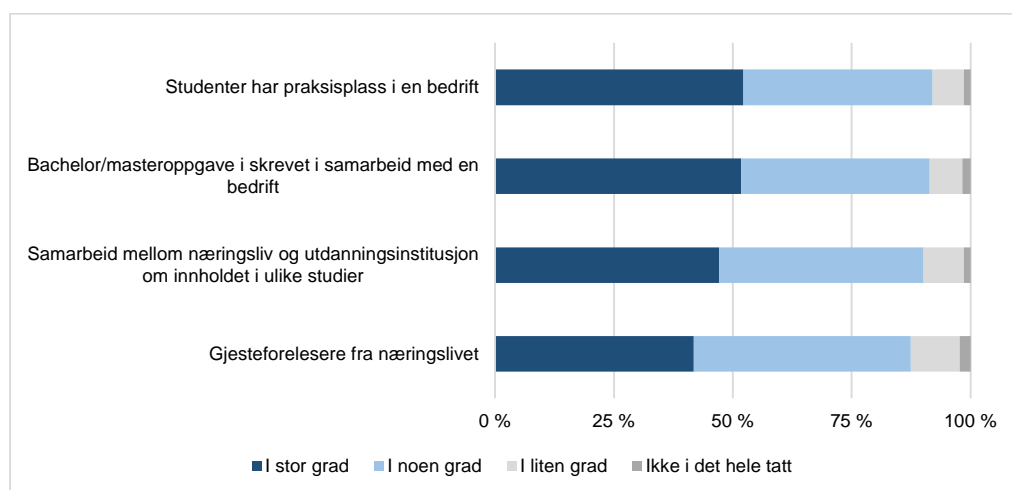
Samtidig viser en undersøkelse blant 4400 vitenskapelig ansatte i norsk UoH-sektor at 93 prosent av de ansatte har deltatt i en eller annen form for spredning av kunnskap til samfunns- og arbeidsliv (Thune et al 2014). Nest etter allmennrettede artikler og foredrag er samarbeid om opplæring og etter- og videreutdanning de hyppigst oppgitte samarbeidsformene. Hele 44 prosent av de spurte vitenskapelige ansatte sier at de har deltatt i etter- og videreutdanning eller andre former for opplæring utenfor lærestedet. Men når vi spør om faktisk samarbeid med bedrifter, er det mindre enn 10 prosent som svarer bekreftende. Disse tallene gir en indikasjon på at mye av samarbeidet mellom høyere utdanningsinstitusjoner og samfunnet for øvrig er uformelt. Det formaliserte samarbeidet er mindre vanlig, men kan likevel ha stor viktighet. Videre er ofte samarbeidet etablert gjennom personlige relasjoner. I det følgende skal vi se hvordan slikt samarbeid oppfattes av bedriftene som deltok i NHOs kompetansebarometer 2015.

NHOs kompetansebarometer er en kartlegging av kompetansebehov blant NHOs medlemsbedrifter. Undersøkelsen gjennomføres årlig, og 2015-versjonen er andre utgave av barometeret. Mer enn 5 600 bedrifter har besvart, noe som utgjør 33 prosent av det samlede utvalget. Bedriftene representerer alle regioner og landsforeninger i NHO-systemet. Hovedresultater fra undersøkelsen er presentert samlet i en egen rapport utgitt i mars 2015. Dette er ett av flere temanotater som bygger på datamaterialet.

NHO-bedriftene har stor tro på at næringslivssamarbeid styrker høyere utdanning

I NHOs kompetansebarometer ble de bedriftene som oppga å ha behov for universitets- og høgskoleutdannet personale, bedt om å vurdere i hvilken grad de mente at studiene ved lærestedene kunne bli styrket gjennom mer samarbeid med bedrifter.

Figur 1: NHO-bedrifter som mener at følgende former for næringslivssamarbeid kan styrke universitets- og høgskolestudier. Andel av NHO-bedrifter med behov for bachelor/mastergradskandidater (N= 2335).

Kilde: NIFU/NHOs kompetansebarometer

Som vist i figur 1 mener 80-90 prosent av NHO-bedriftene med behov for høyt utdannet personale at ulike former for næringslivssamarbeid vil styrke den høyere utdanningen. Om lag halvparten sier at de «i stor grad» har tro på dette. Det kan se ut til at det er noen flere bedrifter som foretrekker samarbeid som skjer i bedriften (de to øverste alternativene), mens det er noe mindre tro på de samarbeidsformene hvor bedriften selv går aktivt inn i utdanningen. Hovedbildet er likevel at et klart flertall av bedriftene mener at samarbeid med næringslivet vil være berikende for utdanningen.

Ikke tilsvarende tro på praksis blant UoH-ansatte

Dette står i en viss kontrast til det som framkommer av den før omtalte NIFU-undersøkelsen blant vitenskapelige ansatte ved norske universiteter og høgskoler. Her sier 37 prosent av de ansatte at de er uenige i at det burde vært praksis eller mer praksis i studiet, mens 35 prosent sier seg enig (Aamodt et al 2014). Undersøkelsen og spørsmålsstillingen er selvsagt ikke direkte sammenliknbar med NHOs kompetansebarometer, men den antyder like fullt at man ikke gjenfinder den samme troen på mer praksis i studiene blant det faglige personalet i UoH-sektoren som blant NHO-bedriftene

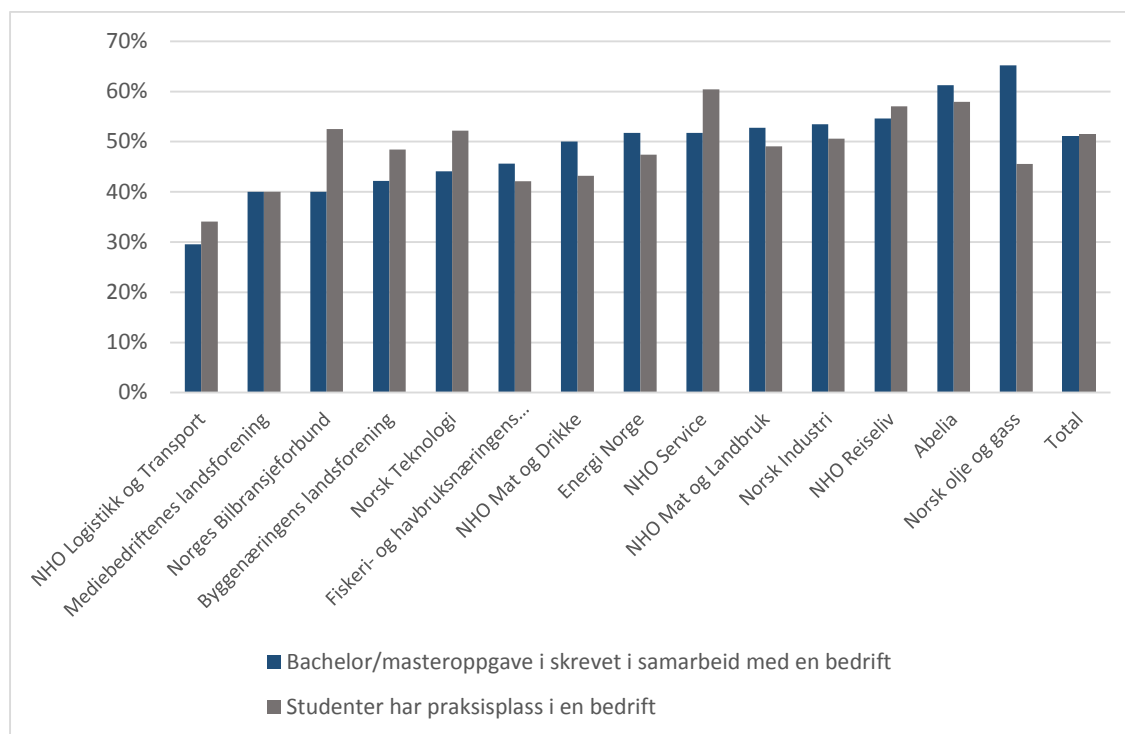
Få bedrifter vil dekke kompetansebehov med «næringslivs-master»

Selv om et flertall av NHO-bedriftene mener at en master-/bachelorgrad skrevet i samarbeid med bedriften vil forbedre utdanningen, er det få bedrifter som oppgir at dette er en aktuell måte å dekke bedriftens eget kompetansebehov på. Kun 18 prosent av NHO-bedriftene med udekket kompetansebehov, oppgir at de i stor eller noen grad vil dekke kompetansebehovet ved å legge til rette for at ansatte tar en bachelor-/mastergrad som del av jobben. Det er litt flere, men fortsatt bare 30 prosent, som er innstilt på å legge til rette for at ansatte tar en grad ved siden av jobben. Dette indikerer at bedriftene er mer innstilt på å bidra til at utdanningen blir mer praksisorientert enn at dagens ansatte skal få mer påfyll i form av formell utdanning.

Størst tro på samarbeid om master-/bachelorgrad i NHO Olje og gass

Spørsmålene om bedriftenes tro på næringslivssamarbeid i figur 1 kan deles i to: På den ene siden de spørsmålene om bedriftenes syn på at *studenter engasjeres i bedriften* som del av utdanningen, og på den annen side spørsmålene om *bedriftenes involvering* i utdanningen. Figur 2 nedenfor viser spørsmålene om den førstnevnte dimensjonen fordelt på landsforeninger.

Figur 2: NHO-bedrifter per landsforening som i stor grad mener at samarbeid om bachelor/masteroppgave eller praksisplass kan styrke universitets- og høyskolestudier. Andel av NHO-bedrifter med behov for bachelor/mastergradskandidater (N= 2335).

Note: Landsforeninger med færre enn 40 svar er utelatt fra oversikten

Kilde: NIFU/NHOs kompetansebarometer 2015

Av svarene finner vi få markante forskjeller mellom landsforeningene. Ikke uventet har foreninger som organiserer mange kunnskapsintensive bedrifter, slik som Abelia og Norsk Olje og gass, stor tro på at en bachelor-/mastergrad skrevet i samarbeid med bedriften vil styrke utdanningen. Men det er også tilfellet for blant annet NHO Reiseliv, som generelt omfatter bedrifter med lavere behov for høyere utdannet personale.

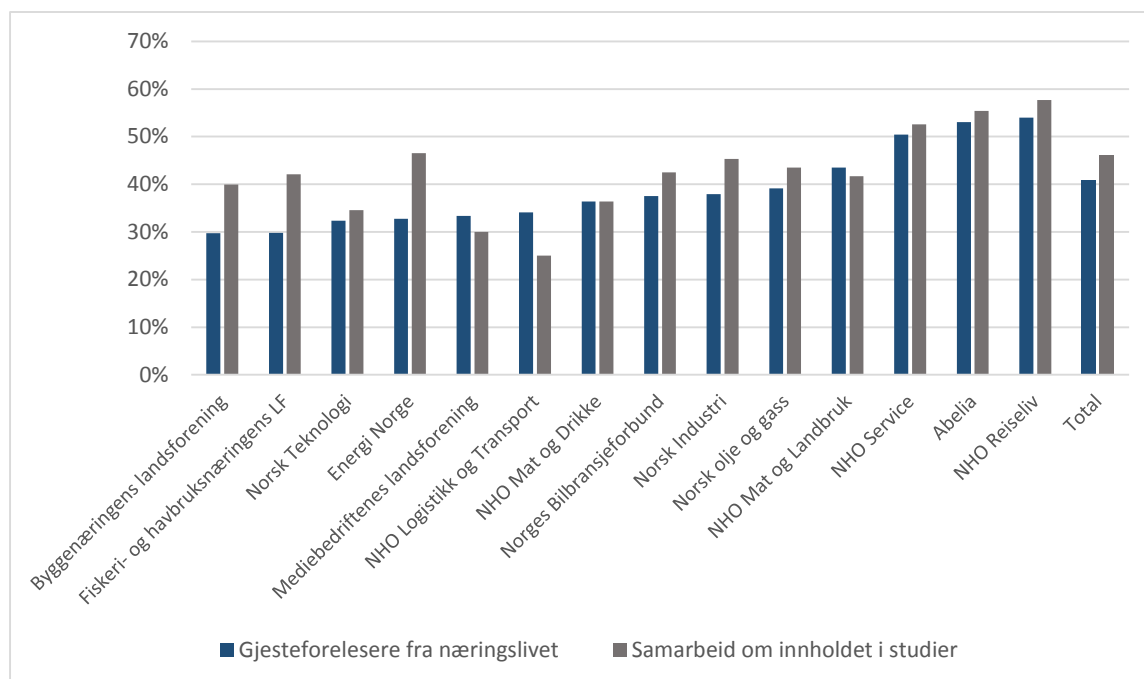
Motsatt finner vi at de tradisjonelt kunnskapsintensive bedriftene i Mediebedriftenes landsforening har relativt sett mindre tro på at studentpraksis og næringslivsrettede masteroppgaver vil styrke utdanningen. Blant alle landsforeningene er det bedriftene i NHO Logistikk og transport som har aller minst tro på at de to aktuelle formene for samarbeid vil styrke utdanningen. En mulig tolkning av svarene kan være at transport og media er bransjer hvor denne typen direkte studentengasjement kan være vanskelig å få til i praksis.

Videre ser vi at bedriftene innenfor Norsk Olje og gass har større tro på en master-/bachelorgrad skrevet i samarbeid med bedriften sammenliknet med samarbeid i form av studentpraksis. Det kan henge sammen med at denne bransjen generelt er opptatt av ansatte med høy formell utdanning. Bedrifter i bl.a. Byggenæringens landsforening og Norsk Bilbransjeforbund har mer tro på studentpraksis enn på master-/bacheloroppgaver skrevet i samarbeid med bedriften. Også det kan ses i sammenheng med landsforeningenes generelle orientering mot mer praktisk kompetanse.

Stor tro på direkte engasjement i høyere utdanning blant bedrifter i Abelia og NHO Reiseliv

Det er noe større variasjon mellom landsforeningene når det gjelder spørsmålene om hvorvidt bedriftens engasjement i høyere utdanning vil styrke utdanningen.

Figur 3: NHO-bedrifter per landsforening som i stor grad mener at samarbeid om innholdet i utdanningen og gjesteforelesere kan styrke universitets- og høyskolestudier. Andel av NHO-bedrifter med behov for bachelor-/mastergradskandidater (N= 2335).

Note: Landsforeninger med færre enn 40 svar er utelatt fra oversikten

Kilde: NIFU/NHOs kompetansebarometer 2015

Bedriftene i Abelia og NHO Reiseliv utmerker seg med en høy andel bedrifter med stor tro på begge former for samarbeid. Det er interessant gitt at disse to landsforeningene befinner seg i hver sin ende når det gjelder bedriftenes behov for og vektlegging av høyere utdannede kandidater.

For Abelia-bedriftene kan dette være et uttrykk for at mange av de ansatte har høy utdanning, og at bedriftene dermed mener at de kan gi verdifulle bidrag til undervisningen ved universiteter og høyskoler. For bedriftene i NHO Reiseliv kan det tenkes at svarene i større grad er uttrykk for at bedriftene i denne landsforeningen ønsker at undervisningen skal rettes mer mot praktiske forhold.

Bedriftsstørrelse liten betydning for troen på samarbeid med høyere utdanning

Et gjennomgående funn i hele Kompetansebarometeret og flere av spesialrapportene er at store bedrifter har langt større behov for kandidater med høyere utdanning enn små bedrifter (se bl.a. Solberg et al 2015, Solberg og Børing, 2015). Dette mønsteret er imidlertid ikke like tydelig når det gjelder bedriftenes tro på samarbeid med høyere utdanningsinstitusjoner. Riktignok har de største bedriftene noe mer tro på at en bachelor-/mastergrad skrevet sammen med bedriften vil gjøre utdanningen bedre, men utover det ser vi få åpenbare forskjeller eller mønstre.

Her må det legges til at spørsmålet om former for samarbeid med universiteter og høyskoler kun gikk til bedrifter som har rapportert et visst behov for høyt utdannet personale. Det er likevel interessant at små bedrifter har omtrent samme tro på samarbeid med høyere utdanning som store bedrifter.

Tabell 1: NHO-bedrifter etter bedriftsstørrelse som i stor grad mener at ulike former for samarbeid kan styrke universitets- og høyskolestudier. Andel av NHO-bedrifter med behov for bachelor-/mastergradskandidater (N= 2335).

Bedriftsstørrelse	Gjeste-forelesere fra næringslivet	Samarbeid om innhold i studier	Bachelor-/masteroppgave med bedrift	Studenter har praksisplass i bedrift
Under 20 ansatte	44 %	47 %	51 %	52 %
20-49 ansatte	37 %	44 %	45 %	48 %
50-249 ansatte	41 %	46 %	56 %	54 %
250 ansatte eller mer	37 %	49 %	56 %	51 %
Total	41 %	46 %	51 %	52 %

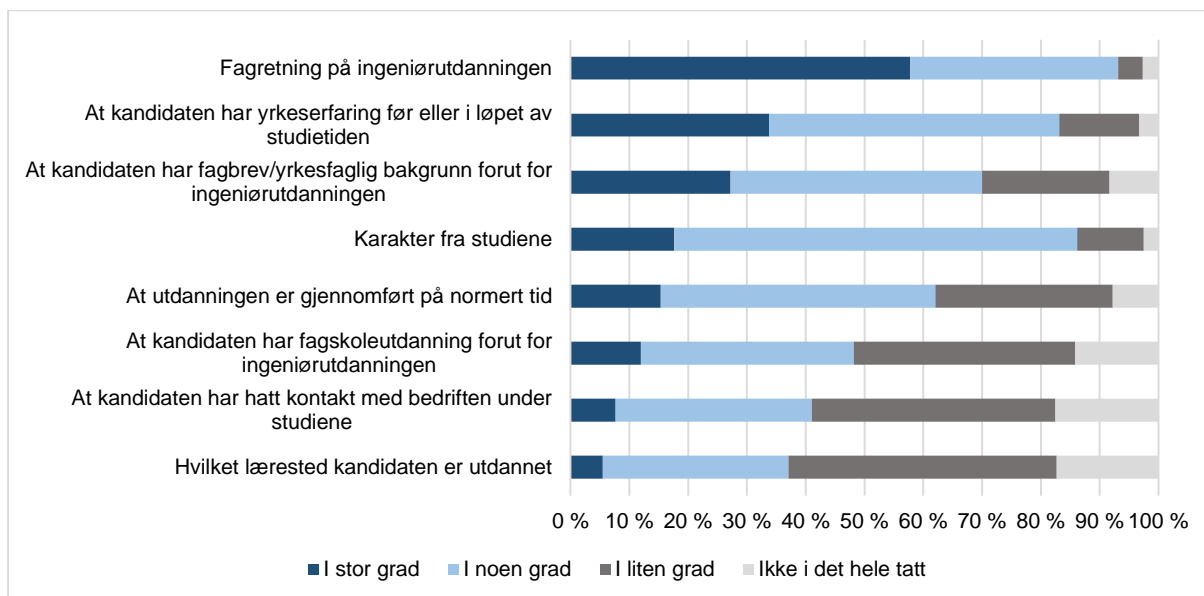
Kilde: NIFU/NHOs kompetansebarometer 2015

Yrkeserfaring og yrkesfaglig bakgrunn vektlegges høyt ved ansettelse av ingeniører

Bedriftene som i Kompetansebarometeret oppga at de hadde behov for ingeniører, fikk også et oppfølgingsspørsmål om hvilke faktorer de legger vekt på når de skal ansette nyutdannede ingeniører. Som vist i figur 5 er det flest bedrifter som oppgir at fagretningen på utdanningen er av størst betydning. Derne er det en stor andel (70-80 prosent) som oppgir at yrkeserfaring og yrkesfaglig bakgrunn er viktig.

Yrkeserfaring og yrkesfaglig bakgrunn synes derfor å være merkbart viktigere enn for eksempel ingeniørens karakterer eller hvilket lærested de kommer fra. Tallene indikerer således også at en stor andel av NHO-bedriftene er positive til å ansette ingeniører som har tatt den såkalte y-veien, dvs. at de har tatt en ingeniørutdanning etter først å ha tatt fagbrev eller svennebrev.

Figur 5: Viktige faktorer ved ansettelse av nyutdannede ingeniører. Svar som andel av NHO-bedrifter med behov for ingeniører/ingeniørfaglig kompetanse. (N=2190).

Note: Spørsmålet gikk kun til bedrifter som hadde krysset av for behov for ingeniører og/eller ingeniørfaglig kompetanse.

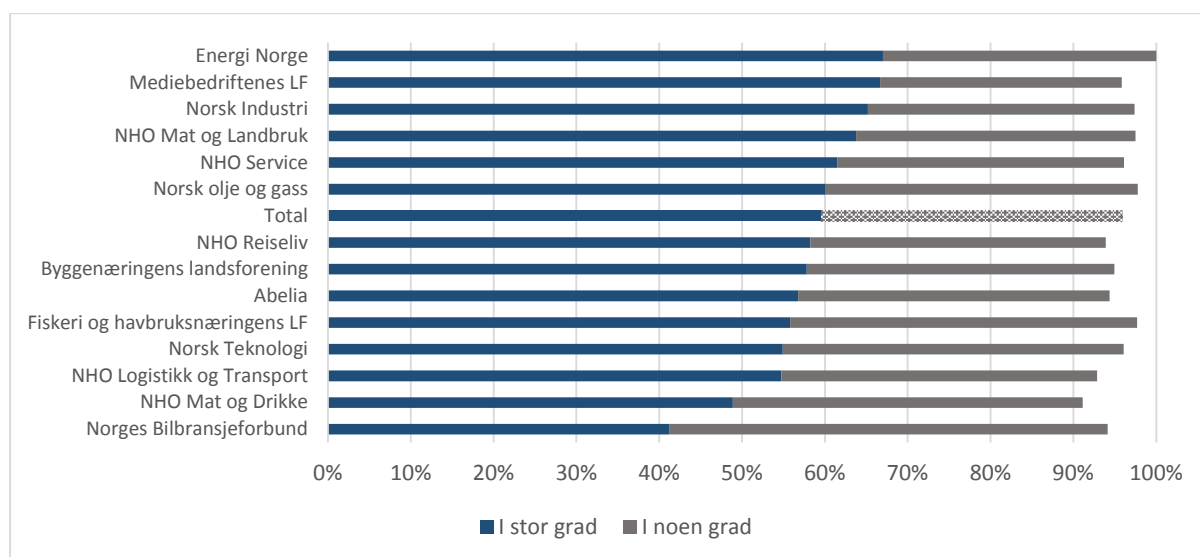
Kilde: NIFU/NHOs kompetansebarometer 2015

NHO-bedriftene er tilfreds med bachelorenes kvalifikasjoner

I Kompetansebarometeret for 2015 ble bedrifter som hadde ansatt noen med bachelorgrad, bedt om å vurdere hvorvidt disse kandidatene hadde de nødvendige kvalifikasjoner i henhold til syv dimensjoner. I overkant av 1900 bedrifter svarte på spørsmålet. Av svarene framgår det at bedriftene totalt sett er godt fornøyd med dem de har ansatt med bachelorgrad. Jevnt over er 80-90 prosent av bedriftene i stor eller noen grad fornøyd med bachelorkandidatene ut fra alle kriterier.

Med tanke på vurdering av arbeidslivsrelevans er spørsmålet om bachelorenes *evne til anvende kunnskap* spesielt relevant. Figur 6 nedenfor viser resultatene på dette svaralternativet fordelt på landsforeninger.

Figur 6: NHO-bedriftenes tilfredshet med bachelorenes evne til å anvende kunnskap, etter landsforening. Svar som andel av NHO-bedrifter som har ansatt noen med bachelorgrad som høyeste utdanning (N=1959).

Note: Landsforeninger med færre enn 40 svar er utelatt fra oversikten

Kilde: NIFU/NHOs kompetansebarometer 2015

I likhet med de andre kvalifikasjonene er det gjennomgående stor tilfredshet når det gjelder bachelorenes evne til å anvende kunnskap. I så å si alle landsforeninger er mer enn halvparten av bedriftene i stor grad fornøyd. Relativt sett ser vi at bedrifter i transportrelaterte bransjer er noe mindre fornøyd på dette punktet. I tillegg til Norges Bilbransjeforbund og NHO Logistikk og Transport var også bedriftene innen NHO Sjøfart og NHO Luftfart noe mindre tilfreds. Men disse landsforeningene er utelatt fra figuren ettersom det var få respondenter her.

Den generelle tilfredsheten fra Kompetansebarometeret reflekteres også fra utdanningsinstitusjonenes side. I den før omtalte NIFU-undersøkelsen av vitenskapelige ansatte svarte 77 prosent at de mente utdanningsprogrammet på bachelornivå gir studentene et godt grunnlag for arbeidslivet (Aamodt et al 2014). Denne tiltroen var naturlig nok sterkest ved de lærestedene som domineres av profesjonsutdanninger og svakest ved de gamle universitetene. Men forskjellene var ikke så store som man kanskje skulle tro.

Tallene i NHOs kompetansebarometer gir ingen mulighet til å se om bedriftenes vurderinger knytter seg til profesjonsrettede eller generelle bachelorutdanninger. Men ettersom tilfredsheten er såpass gjennomgående på tvers av landsforeninger, er det naturlig å anta at begge typer bachelorutdanninger inngår i vurderingene.

Konklusjoner

Generelt er det mye som tyder på at relasjonen mellom næringslivet og utdanningssystemet er i ferd med å bli mer dynamisk og gjensidig. Men mye av samarbeidet skjer på uformell basis eller på måter som ikke fanges opp av transaksjoner og andre målbare størrelser. Tallene fra NHOs kompetansebarometer 2015 bekrefter også at det er store interesse blant bedriftene for samarbeid med utdanningsinstitusjonene.

80-90 prosent av NHO-bedriftene med behov for høyt utdannet personale mener ulike former for næringsssamarbeid vil styrke den høyere utdanningen. Om lag halvparten sier at de «i stor grad» har tro på dette. På dette området finner vi få forskjeller mellom landsforeningene. Det er likevel en viss tendens til at landsforeninger med generelt mindre behov for høyere utdanning er mer opptatt av praksisbasert samarbeid enn samarbeid om formell utdanning.

Troen på samarbeid mellom bedrift og høyere utdanning synes også å være ganske uavhengig av bedriftsstørrelse. Det er interessant ettersom Kompetansebarometeret ellers har avdekket et klart mønster i retning av at store bedrifter er langt mer opptatt av høyere utdannet personale enn små bedrifter. Det kan tyde på at NHO-bedriftenes interesse for mer næringsrelevans i høyere utdanning er mer likt fordelt enn det samlede behovet for høyt utdannet personale.

70-80 prosent av NHO-bedriftene som ansetter ingeniører legger stor vekt på yrkeserfaring og yrkesfaglig bakgrunn. Nest etter fagretningen på ingeniørutdanningen er dette de viktigste kriteriene for ansettelse av ingeniører. Blant annet er det flere bedrifter som vektlegger yrkeserfaring og yrkesfaglig bakgrunn enn studentenes karakterer eller hvilket lærested ingeniørene er utdannet ved.

NHO-bedrifter som har ansatt bachelorkandidater er stort sett godt fornøyd med kandidatenes jobb kvalifikasjoner. Blant annet mener mer enn halvparten av bedriftene at bachelorene i stor grad har tilfredsstillende evne til å anvende kunnskap. Bedrifter i transportrelaterte næringer virker noe mindre tilfreds enn øvrige bedrifter, men også her er tilfredsheten relativt stor. Andre undersøkelser indikerer for øvrig at tilfredsheten med bachelorutdanningens arbeidslivsrelevans også gjenspeiles i vurderingene fra det vitenskapelige personalet ved universiteter og høyskoler.

Referanser

Aamodt P.O, Hovdhaugen E. og Prøitz T.S. (2014) Utdanningskvalitet i høyere utdanning: noen empiriske eksempler. Resultater fra en undersøkelse blant faglig ansatte våren 2013. NIFU-rapport 6/2014

Kunnskapsdepartementet. (2015). Tilstandsrapport for Høyere utdanning 2015. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Solberg, E., Børing, P. (2014). Kompetansebehov i Norsk industri – NIFU Arbeidsnotat. Oslo: NIFU.

Solberg, E., Rørstad, K., Børing, P., & Carlsten, T. C. (2014). Kompetansebarometer for NHO – bedriftene: Hovedresultater fra en undersøkelse om kompetansebehov blant NHOs medlemsbedrifter i 2014. NIFU-Arbeidsnotat 7/2014.

Solberg, E., Rørstad, K., Børing, P., & Carlsten, T. C. (2015). NHOs kompetansebarometer 2015: Hovedresultater fra en undersøkelse om kompetansebehov blant NHOs medlemsbedrifter i 2015. NIFU-Arbeidsnotat 5/2015.

Statistisk sentralbyrå (2013), FoU- og innovasjonsundersøkelsen 2012.

Thune T.M, Aamodt P.O og Gulbrandsen M. (2014) Noder i kunnskapsnettverket: Forskning, kunnskapsoverføring og eksternt samarbeid blant vitenskapelige ansatte i UH-sektoren. NIFU-rapport 23/2014